

"КУМОВИТЕ И ШУШКИТЕ"

"Очигледно е дека кај овие негативности кумувавме и самите, затоа што некои постапки ни траат многу долго, по триесет, четириесет пати рочишта, така што за некои предмети и судиите не можат да се снајдат, особено кај тешките предмети. Но, вината не е само кај судиите, туку и во обвинителите, кои кај некои предмети бараат проширувања на барањата за истрага", вели судијата Агим Мифтари, претседател на Здружението на судиите на РМ.

Пишува:
Кокан СТОЈЧЕВ

Македонската "Јустисија" повторно се најде на удар, бидејќи доцнат реформите во судството, а тоа создава нервоза не само кај домашната јавност туку и кај странците. Тие се зачудени од тврдоглавоста која ја среќаваат во овие кругови и од нејзината експонираност кај третата власт во земјава. Дел од вината за бавноста во одвивањето на промените во правосудството мора да се бара и кај домашните политичари, кои не сакаат така лесно да се откажат од услугите кои им ги даваат корумпираните судии и другите лица инволвирани во општата негативна слика за владеењето на правото во државава. Поради тоа и најновото предупредување, кое пристигна од другата страна на светот, од САД, не смее да биде прифатено како мешање во внатрешните работи на Република Македонија, туку како жолт картон кој може да предизвика застој во меѓународните односи и губење на поволната позиција која во моментот ја ужива нашата земја. Оттаму, на овој сложен и комплексен проблем мора да му се пристапи сериозно, бидејќи без нормално функционирање на правосудните органи нема враќање на довербата меѓу граѓаните, а уште помалку приближување кон целта, зачленување во НАТО и во ЕУ.

СЛАЃАНА ТАСЕВА, ЧЛЕН НА АНТИКОРУПЦИСКАТА КОМИСИЈА

ЗАКОНИ

Членот на Антикоруписката комисија Слаѓана Тасева дава опсежен коментар на оваа тема, иако неодамна го бранеше судството од американските напади.

"Странските држави и меѓународните организации многу пати досега во своите извештаи презентирале критики и ставови во однос на работата на судството во РМ.

Во најголем дел ваквите ставови биле засновани на согледувања и оценки за работата на судството, кои биле презентирани на домашни состаноци и конференции, а на кои било расправано за проблемите со неефикасноста на судовите. Овие ставови и согледувања на домашните експерти се содржани и во голем број домашни анализи за состојбите со владеењето на правото, а тие се преточени и во конкретни препоруки како овие проблеми да се надминат. Еден од позначајните документи во кои особено внимание му е посветено на прашањето на ефикасноста на судовите е Државната програма за превенција и репресија на корупцијата, а тоа посебно е обработено и во Националната стратегија за европска интеграција во која се содржани и конкретни препоруки за мерки кои треба да се преземат за надминување на ваквите состојби. На овој начин проблемот со поставеноста и работата на судовите е препознат како системски и како таков треба да се решава во рамките на институциите во РМ. Поради ова и јавно го искажав својот став дека судството претставува еден од трите столба на државата и дека со овој проблем треба да се справиме во рамките на институциите. Секое подготвување на листи на судии од страна на странски институции, без да се имаат конкретни информации за суштината на проблемите во поодделни случаи, би претставувало мешање во внатрешните работи на државата", потенцира Тасева.

Таа истакнува дека ваквата информација се должи на бавноста во решавањето на проблемите, но и на бавноста во водењето на судските постапки за поголем број случаи. Многу често бавноста на судските постапки е резултат на лошите законски решенија во сферата на процесното законодавство, кои се злоупотребуваат од страна на учесниците во постапките.

"Ова - оценува Тасева - наведува на сомневање дека бавноста во спроведувањето на постапките е резултат на одредени влијанија и корупција. Меѓународните организации и досега покажувале

ГО КЛОЦААТ ПРАВОТО?!"

особен интерес за тоа како се водат постапките за случаите во кои се препознаваат акти на коруптивно однесување. За тоа се реализирани и неколку проекти наменети за обука на лица за вршење мониторинг на овие постапки, со цел да се обезбеди увид во начинот на кој работат судовите. Во овие рамки, а врз основа на информациите објавени во медиумите, се направени и списоци на случаи за кои биле поднесени кривични пријави и за кои подолго време се очекувало почнување на судски постапки. Факт е дека за голем број од овие случаи сè уште нема судски епилог, што најверојатно претставува и директен повод за најавите за подготвување листи на незавршени судски постапки, кои индиректно ќе ги посочат и неефикасните судови и судии".

Тасева потсетува на Државната програма за превенција и репресија на корупцијата, која во јуни 2003 година ја донесе Антикорупциската комисија.

"Препораките за измена на Уставот на РМ, со цел изборот на судиите и на јавните обвинители да се врши од страна на посебен орган т.н. Државен совет на правдата, кој ќе биде составен од еминентни правници и судии, во тоа време претставуваа основна пречка Владата да ја прифати оваа Програма како Национална стратегија за борба против корупцијата. Во тоа време препораките беа оценети како премногу радикални, дури се поставуваше и прашањето за компетенциите на Државната комисија да предлага измена на Уставот. Денес очигледно е дека со одбивањето да се согледаат вистинските проблеми и да се прифатат препораките на

домашните експерти за нивно надминување, се пропушти шансата навреме да се реагира и да се покаже вистинска политичка волја за ефикасно решавање на проблемите. Фактот дека Владата деновиве формира експертска група која треба да работи на уставните амандмани во оваа сфера покажува дека во РМ постои изразено ниво на домашна експертиза за препознавање на суштинските проблеми. Она што недостасува е соодветно ниво на почитување на препораките изготвени од домашните експерти и нивна ефикасна имплементација. Затоа и натаму продолжува практиката дека за сериозен пристап кон проблемите имаме волја само откако на нив ќе укажат меѓународните фактори", констатира Тасева.

БАРАЊА

Претседателот на Здружението на судиите на РМ и судија во Врховниот суд, Агим Мифтари, оценува дека критиките се упатени на вистинска адреса, но за нив има објективни и субјективни причини.

"Знам дека нашето судство е неажурно и тремо, но мора да укажам и на објективните слабости. Но, очигледно е дека кај овие негативности кумувавме и сами затоа што некои постапки ни траат многу долго, по триесет, четириесет пати рочишта, така што за некои предмети не можат да се снајдат и судиите, особено кај тешките предмети. Меѓутоа, не е вистината само кај судиите, туку и во обвинителите, кои кај некои предмети кои се дојдени во судството, а притоа имаме обвинение против едно или повеќе лица, бараат проширувања на барањата за истрага. Тоа ја обременува са-

мата постапка. Значи, во тој дел веројатно треба и обвинителството да размисли кога и како ги поднесува таквите обемни барања за истрага или обвиненија", истакнува судијата Мифтари.

Тој го нагласува и проблемот со недостаток на кадри. Во последните четири години по природен пат од судството заминале повеќе од 400 лица. проблемот не може да биде надминат со нововетените вработувања, бидејќи ќе треба да се направат проценки за простата репродукција во судството.

"Овој проблем се јавува поради коализијата во законите, Законот за самостојниот судски буџет и во Законот за извршување на државниот буџет. Во Законот за судски буџет е наведено дека празните места ќе се пополнуваат преку Судско-буџетскиот совет, кој одлучува за празните места и за нивно пополнување. Но, за разлика од него, во Законот за извршување на државниот буџет се истакнува дека министерот за финансии ќе одобрува вработувања во управата", вели судијата Мифтари, констатирајќи дека сега објективно многу тешко се реализира доставата, односно нема кој на судиите да им ја распределува поштата.

За проблемот со големите предмети и нивното ажурирање-судска разрешница, судијата дава сериозна проценка, укажувајќи на слабостите.

"Последните години ние ѝ посветивме малку внимание на работата на основните судови, особено на ниво на апелационите, кои требаше почесто да имаат меѓусебни контакти. И затоа, како судство релативно не можеме да очекуваме да го подобриме угледот, бидејќи во 10, 20 или во 30 предмети во Македонија, кои во послед-

ниве три до четири години беа присутни во јавноста, не се покажале многу во решавањето на предметите. Поради тоа, тука оправдано сме критикувани, не само од јавноста, туку во последно време и од американскиот амбасадор Батлер, а веројатно не се задоволни и во Советот на Европа, и сите оние кои ја следат нашата работа во судството. Премногу има одлагања на судењата, за што веројатно и судиите кумуваат, но кумуваат и објективните околности, а тоа се пронаоѓа во Законот за кривична постапка и злоупотребата на правото на странките. На пример, кога пред Основниот суд Скопје 2 Скопје, за случајот 'Раштански лозја' имавме специјалци, се одложи предметот само затоа што еден од адвокатите не дојде. И сега ингеренциите и можност на судиите е тие да го казнат адвокатот со казна од 10.000 денари. Тоа е ништо во споредба со штетата која е направена за организацијата на едно такво судење, а притоа никој не одговара, дури и судијата кој требал да го задолжи адвокатот да ја плати целата направена штета со неправилното или незаконитото одлагање. Тоа се актуелни проблеми, коишто се обидуваме да ги решиме, иако во Законот за кривична постапка малку се решени, но сепак има можност за злоупотреба и за одлагање на постапките", вели судијата.

Според Мифтари, како судии бараме поригорозно да бидат санкционирани оние кои неправилно ги одлагаат предметите, како од страна на судијата така и од страна на странките. Но, и на судијата, кога ќе влезе во судницата, треба да му се овозможат основни услови за судење, кои за жал, сега во-

обичаено ги нема. Тој нема да може да суди ако се јави просторен проблем само затоа што салата е слободна ден или два во неделата.

Од октомври минатата година во сила е новиот Закон за кривична постапка и се очекува тој да даде резултати, вели нашиот соговорник.

"На пример, ако при доставата обвинетиот или другите учесници во судењето, првиот пат не дојдат на роциштето и доколку не ја промениле адресата, при втората достава која се врши препорачано преку пошта, тоа значи уредна достава. проблемот ќе биде кај него, доколку промената не ја пријавил кај судот, тоа е едната работа, а втората - за да се скрати постапката по првото укинување во апелацијата не може да има второ укинување, иако и тука има одредени можности во Законот, кои ќе предизвикаат проблеми, дали на секое второ одлагање, односно секое второ доаѓање на предметот по жалба ќе мора да се отвори претрес пред второстепениот суд. Затоа ќе видиме како ќе се одвиваат работите", нагласува судијата.

КАДРИ

Тој е свесен за тромоста на македонското судство, поради што граѓаните оправдано се незадоволни од нивната работа. Но, тој е уверен дека за сегашните состојби има бројни објективни и субјективни причини.

"Објективните слабости се утврдени и влезени во Стратегијата на РМ за реформа на македонското судство. Во некои сегменти од реформата на законодавството сме влезени со посериозни чекори, на пример, Кривичниот законик е изгласан, како што во сила е и Законот за кривична постапка. Со новиот Закон за кривична постапка, кој сега се нарекува Закон за извршување, се направени сериозни чекори

АГИМ МИФТАРИ, ПРЕТСЕДАТЕЛ НА ЗДРУЖЕНИЕТО НА СУДИИТЕ НА РМ

за подобрување и за приближување на Законот до странките, а тоа значи дека ќе се скрати постапката по жалба и по извршните решенија.

Во Министерството за правда е формирана работна група која работи на новиот Закон за организационата поставеност на судовите, кој ни направи проблеми затоа што севкупната првостепена постапка беше симната на ниво на основните судови, при што некои беа ажурни и редовни, а сега сите се неажурни и заедно со еден дел од Врховниот суд во управната материја и сите прекршоци и предмети, кои се изнесоа во редовното судство, ја обременува целата постапка. Самиот Закон за прекршоци кој сега е во сила, наместо постапката да биде кратка и со брзи решенија, таа направи да биде долга и да се применуваат приближно 300 членови од Законот. Да не се зборува за просторниот проблем, кој се јавува во судовите. Но, во реформата е предвидена измена на законите на судовите, а тоа значи се размислува дека би требало да има еден меѓусуд, меѓу основните и апелационите судови, кој би имал надлежност слична на поранешниот Округен суд, односно би поставувал по потешките кривични дела. Со тоа на судовите ќе им овозможи, прво една специјализација во областите кои се наведени во новиот Кривичен законик, а тоа, на пример, се кривични дела од финансиски карактер, кривични дела од ком-

пјутерски криминал, перење пари итн. Тоа се сè нови кривични дела за кои судите немаат искуство во работата со тие предмети", објаснува судијата Мифтари.

Според него, тоа е една страна од работата, а другата страна од паричката е наменета за едукација на кадрите. Имено, тоа значи дека обуката на луѓето кои ќе го отквиваат тешкиот криминал треба да биде на самиот почеток уште кај луѓето од прогонот, односно јавните обвинители и конечно обуката на истражните судии, судиските судии и судиите од Врховниот суд, особено на оние кои доаѓаат од Кривичниот оддел. Во овој момент законот за судовите не дава таква специјализација, па ниту основа за формирање ваков суд. Но, во реформата постојат идеи за некаков ваков суд, а покрај ова се размислува и за тоа дали да има специјализиран суд за управните предмети или нешто друго.

"Она што во овој момент на реформи не може да се направи е проблемот со изборот на судии и на членови на Републичкиот судски совет, бидејќи тоа е уставна категорија и затоа прво треба да го измениме Уставот. Со тоа би можело да се обезбеди некаква независност, но сега објективно е тешко тоа да се направи, бидејќи и самиот начин на избор на членовите на РСС асоцира на тоа дека кандидатите се предложени од партијата која во моментот има мнозинство во Собранието", вели судијата.

Размислувањата одат во

насока РСС да биде во поширок состав од овој, кој секако во иднина би имал поголеми ингеренции од сегашниот. Исто така, се разгледуваат ставовите околу дисциплинската постапка која сега е ригорозна и е во црно-бела варијанта, односно или има или нема да има постапки за разрешување на судиите. Значи, се размислува да има некакви меѓурешенија, дали тоа ќе биде некоја парична казна, суспензирање, но очигледно е дека бројот на сегашните седум членови во РСС ќе биде зголемен. Покрај ова, се размислува составот на овој судски совет да биде професионален, во обем 50 плус еден, и тие членови да бидат од редот на активните судии, така што судиите би ја сноселе одговорноста за предлозите на судиите и нивната способност за работа.

"Ние како Здружение на судии ќе предлагаме во тој дел судиите да бидат избрани од судството, од членовите во тој судски совет, а на овој начин да се намали или во голема мера да се одбегне влијанието на партиите. Притоа, првиот избор да биде пробен, односно не е важно каков период ќе биде избран сега, за него подоцна ќе се одлучи. Сега е новина едукацијата на судиите која ќе се одвива во некаква школа или центар. Таа ќе трае две години, а можеби кандидатите ќе доаѓаат преку конкурс или преку оглас од отворен тип. За ова ќе треба да одлучи државата. Но, проблем може да настане, прво затоа што во моментот немаме проценка колку луѓе ќе ни заминат од судството и од обвинителството во наредниве пет години. Второ, што со сегашните стручни соработници, кои имаат искуство од 5, 10 или 15, а некои и од 20 години. Дали и тие треба да поминат низ една ваква школа од две години или за нив треба да се направи нешто друго, некој скратен курс?", вели судијата Мифтари, кој не знае дали за реформите во судството се обезбедени пари.